

POSTANOWIENIE

28 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 28 listopada 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa A.G. i P.G.

przeciwko S. spółce akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek skargi kasacyjnej S. spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 9 marca 2023 r, I ACa 678/22

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądza od pozwanego na rzecz powodów koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 stycznia 2022 r. w sprawie z powództwa A.G. i P.G. przeciwko S. S.A. w W. o zapłatę, Sąd Okręgowy w Płocku zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 86 558,03 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 stycznia 2022 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części, a także oddalił zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania świadczenia wzajemnego. Apelacja pozwanego została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 9 marca 2023 r. Pozwany wniósł skargę kasacyjną opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynach kasacyjnych objętych art. 398⁹ § 1 pkt 1, 3 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego kwestii, czy jest zasadne badanie statusu konsumenta wyłącznie na moment zawarcia umowy kredytu, bez konieczności uwzględnienia okoliczności konkretnej sprawy, w szczególności tego, że umowa kredytu jest zobowiązaniem

długoterminowym (okres kredytowania wynosi zazwyczaj 25-30 lat) oraz z uwagi na fakt, iż środki pochodzące z kredytu zostały przeznaczone na zakup nieruchomości, która nie służyła zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych powoda, bowiem została sprzedana w niedługim czasie po zawarciu spornej umowy osobie trzeciej oraz ustalenie, czy taki kredytobiorca posiada w ramach przedmiotowej umowy w każdym momencie jej trwania status konsumenta uprawniający go do wytaczania przeciwko przedsiębiorcy roszczeń opartych o treść przepisów Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej jako „Dyrektywa 93/13”) oraz polskich norm przepisy te implementujące zawartych w art. 385¹ § 1 i 2 k.c.

Kolejne przedstawione przez skarżącego zagadnienie prawne dotyczy wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 k.c. co do kwestii, czy istnieje prawna możliwość wydzielenia z klauzuli indeksacyjnej (rozumianej jako klauzula przeliczeniowa, w znaczeniu podstawy określenia zobowiązania kredytowego oraz jako klauzula waloryzacyjna przy określaniu wysokości zobowiązań z tytułu spłaty poszczególnych rat kredytu części abuzywne) powstałej w związku ze stosowaniem do klauzuli indeksacyjnej klauzuli kursowej (uznanej za abuzywną), a co za tym idzie utrzymanie w mocy umowy kredytu, po wyeliminowaniu z niej tych części postanowień uznanych za abuzywne, jako zgodnej w pozostałej części z przepisami prawa krajowego.

W nawiązaniu do tak sformułowanych przyczyn kasacyjnych należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurystycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także

wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy.

Przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości nie spełniają powyższych wymagań. Problematyka prawna dotycząca konsekwencji uznania za niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) postanowień umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) kursem waluty obcej lub denominowanego do waluty obcej jest przedmiotem licznych wyroków i uchwał Sądu Najwyższego. W orzecznictwie za już ugruntowane należy uznać stanowisko, że mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20). Określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 29 października 2019 r. IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20, z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, wyrok SN z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22). Sąd Najwyższy wyjaśnił także, że oceny abuzywności postanowienia umownego dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo, co oznacza, że ocena niedozwolonego charakteru postanowienia nie może uwzględniać okoliczności powstałych po zawarciu umowy - w tym także sposobu stosowania postanowienia umowy w praktyce (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1. poz. 2).

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że sporne klauzule umowne wprowadzające mechanizm przeliczania kwoty wypłaconego kredytu i wysokości rat, których elementem jest ryzyko kursowe, określają główne świadczenia stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., I CSK 159/17, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21 oraz z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22), niemniej nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny i zrozumiały. Żaden z zapisów umownych nie zawierał opisu mechanizmu ustalania kursu CHF, a ponadto pozwany bank zaniechał poinformowania powodów o skutkach zmian kursów walut dla wysokości świadczeń stron i ich granicach, na skutek czego powodowie nie byli świadomi ryzyka ekonomicznego przyjętego zobowiązania. Skoro – mając na uwadze ukształtowane już poglądy judykatury – Sąd Apelacyjny uznał, że klauzule te nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem w sposób jednoznaczny a następnie ocenił je jako postanowienia niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ uprawniały bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, pozostawiając mu pole do arbitralnego działania i obarczając kredytobiorców nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszając równorzędność stron, bez znaczenia są dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości skarżącego opierające się na założeniu, że klauzule ryzyka kursowego nie mają – w odróżnieniu od klauzul odnoszących się do mechanizmu przeliczania kapitału kredytu i rat kredytu (klauzul spreadowych) – charakteru postanowień niedozwolonych. Sąd Najwyższy wyjaśnił już, że klauzule te - w ramach przyjętego w umowie mechanizmu waloryzacji - są ze sobą ściśle powiązane, co ma istotne znaczenie z perspektywy oceny, czy określają one główne świadczenia stron, czy zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a także w płaszczyźnie możliwości utrzymania umowy w mocy, a ich rozszczępienie jest zabiegiem sztucznym. Klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. (zob. m.in. wyroki

Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i dalsze powołane tam orzecznictwo).

Nie ma także podstaw do przyjęcia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące wykładni art. 22¹ k.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że status osoby fizycznej jako konsumenta wyznaczany jest w ramach konkretnej czynności prawnej dokonywanej z przedsiębiorcą z uwzględnieniem jej rodzaju i celu. Nie decyduje o nim to, czy dana osoba prowadzi działalność gospodarczą lub zawodową, lecz to, czy czynność zdziałana z przedsiębiorcą pozostaje w bezpośrednim związku z jej działalnością. Punktem odniesienia przy ocenie związku czynności prawnej z prowadzoną przez kredytobiorcę działalnością gospodarczą jako bezpośredniego lub pośredniego, są okoliczności danej sprawy istniejące w czasie dokonywania skonkretyzowanej czynności. Właściwe dla jej dokonania są kryteria rodzaju czynności prawnej i jej przedmiotu, typowego charakteru czynności ze względu na prowadzoną działalność gospodarczą, przeznaczenia nabywanego towaru lub usługi dla celu bezpośrednio lub pośrednio związanego z działalnością gospodarczą (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, Nr 4, poz. 50, z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 914/22 i z 8 marca 2024 r., II CSKP 85/24). Sądy orzekające przyjęły, że powodowie byli konsumentami w rozumieniu art. 22¹ k.c., ponieważ zawarli umowę kredytu na cele mieszkaniowe, bez związku z ewentualnie prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą, uzyskane środki zostały spożytkowane zgodnie z określonym w umowie celem kredytu, a ich statusu konsumentów – zgodnie z przedstawionym wyżej stanowiskiem – nie podważał fakt sprzedaży lokalu mieszkalnego w 2013 r. Ponadto, przedstawione przez skarżącego zagadnienie nie stanowi abstrakcyjnego problemu prawnego, lecz ma charakter kazuistycznego pytania o rozstrzygnięcie sprawy, a zarazem zostało w zakresie twierdzeń skarżącego o tym, że przedmiotowa nieruchomość nie służyła zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych powodów, sformułowane w oderwaniu od ustaleń faktycznych poczynionych przez Sądy *meriti*.

Skarżący powołał się także na przesłankę objętą art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wskazując, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona ze względu na rażące naruszenie art 385¹ § 1 k.c. przez Sąd Apelacyjny polegające na błędnym ustaleniu

nieważności umowy kredytu wskutek abuzywności postanowień umownych, podczas gdy powód w niedługim czasie po zawarciu spornej umowy sprzedał kredytowaną nieruchomość osobie trzeciej z zyskiem, co – w ocenie skarżącego - wskazuje na stricte inwestycyjny charakter kredytu. Według skarżącego, oczywista zasadność skargi wynika także z rażącego naruszenia art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 23a ustawy z 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1616) w zw. z art. 5 ust. 2 pkt 7, art. 111 ust. 1 pkt 4, art. 137 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (Dz.U 2020, poz. 288, dalej jako „prawo bankowe”), w zw. z § 2 ust. 2 Uchwały Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 23 września 2002 r. w sprawie sposobu wyliczania i ogłaszania bieżących kursów walut obcych w zw. z art. 20 oraz 22 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez błędne ustalenie nieważności umowy kredytu wskutek abuzywności postanowień umownych i braku możliwości zastąpienia niedozwolonych postanowień obiektywnym (niezależnym od banku) kursem waluty, czy też przepisem dyspozytywnym. W ocenie skarżącego, Sądy orzekające naruszyły w stopniu rażącym art. 411 pkt 4 k.c. w zw. z art 411 pkt 2 k.c. w zw. z art 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. przez zasądzenie na rzecz powodów dochodzonej kwoty, pomimo że dokonali oni całkowitej spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie kredytu, pomimo że powodom nie przysługiwało prawo żądania ich zwrotu, ponieważ spełnienie świadczenia nienależnego czyniło zadość zasadom współżycia społecznego, a ponadto powodowie zawarli umowę kredytu w celu sfinansowania zakupu nieruchomości, którą następnie sprzedali na rzecz osoby trzeciej uzyskując z tego tytułu korzyść majątkową i bezpodstawnie się wzbogacając kosztem pozwanego.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania na przyczynie objętej art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nakłada na skarżącego powinność wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, naruszenia dostrzegalnego *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby zagłębiania się w szczegóły sprawy lub dokonywania jej poszerzonej analizy. Należy też przypomnieć, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecznictwie i nauce prawa poglądem, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie

konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., Nr 13, poz. 230).

Skarżący nie spełnił powyższych wymagań. Po pierwsze, przedstawiona we wniosku argumentacja, w zakresie w jakim skarżący wskazuje na inwestycyjny a nie mieszkaniowy cel umowy kredytu i kwestionuje status powodów jako konsumentów w rozumieniu art. 22¹ k.c. i zastosowanie do oceny postanowień zawartej z nimi przez pozwanego umowy art. 385¹ § 1 k.c. sprowadza się do zakwestionowania dokonanych przez Sądy orzekające ustaleń faktycznych. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Jak przy tym wskazano wyżej w odniesieniu do przyczyny kasacyjnej objętej art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ocena Sądu Apelacyjnego, że w wypadku zawierania spornej umowy z 31 marca 2008 r. powodowie byli konsumentami w rozumieniu art. 22¹ k.c. uwzględnia ugruntowane stanowisko orzecznictwa co do wykładni tego przepisu i została osadzona na poczynionych w sprawie ustaleniach faktycznych, co przeczy stanowisku skarżącego o ewidentnej wadliwości zaskarżonego orzeczenia.

Nie ma także podstaw do przyjęcia, że skarga jest oczywiście uzasadniona w zakresie, w jakim skarżący kwestionuje przyjęte przez Sądy orzekające konsekwencje stwierdzenia abuzywności klauzul waloryzacyjnych dla dalszego bytu umowy. Przypomnieć należy, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, uznanie klauzul przeliczeniowych za abuzywne oznacza, że są one - z mocy samego prawa od momentu zawarcia umowy - bezskuteczne (nie wiążą) konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.), aczkolwiek strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie, jeśli jest to tylko możliwe. Stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszyły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następnie świadomej i

wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną (zob. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A oraz wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD, 2021, Nr 2, poz. 20, z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21 i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22). W orzecznictwie wyłączono także możliwość zastąpienia abuzywnych klauzul umownych średnim kursem franka ustalonym przez NBP lub przez zastosowanie art. 358 § 2 k.c. lub art. 41 prawa wekslowego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22). Sąd Najwyższy stanął także na stanowisku, że nie można dokonać wykładni umowy stron na podstawie art. 65 k.c., już po usunięciu z niej postanowień abuzywnych, w celu ustalenia zgodnego celu i zamiaru stron co do sposobu ustalenia kursu CHF. Sprowadzałoby się to bowiem do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, prowadząc do zmiany jej rozumienia przez wprowadzenie odesłania do wartości rynkowej CHF. Groziłoby to ryzykiem dalszego pogorszenia sytuacji strony dotkniętej nadużyciem, gdyby strona, która narzuciła niedozwolone postanowienie umowne wywodziła, że nie zawarłaby umowy z jego pominięciem. Takie rozwiązanie stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi Dyrektywy 93/13 w postaci zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22).

Nie ma podstaw do przyjęcia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie art. 411 pkt 2 i 4 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. ze względu na zasądzenie na rzecz powodów żądanej przez nich kwoty tytułem zwrotu spełnionych przez nich w wykonaniu nieważnej umowy świadczeń. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że jeżeli w następstwie zastosowania przedstawionych reguł umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (nieważna), świadczenia spełnione na jej podstawie powinny być postrzegane jako świadczenia nienależne w

rozumieniu art. 410 § 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, i z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, , uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40). Wyjaśniono także, że w razie trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu każdej ze stron przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c. – zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (zasadę prawną) z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56). W uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20 Sąd Najwyższy odrzucił co do zasady zapatrywanie, że konsument spłacający kredyt udzielony mu na podstawie umowy dotkniętej nieważnością czyni zadość zasadom współżycia społecznego w rozumieniu art. 411 pkt 2 k.c., wskazując, iż nie ma potrzeby sięgania do tego przepisu w sytuacji, w której wzbogacony środkami pieniężnymi wypłaconymi przez bank w wykonaniu nieważnej umowy kredytu jest prawnie (a nie tylko moralnie) zobowiązany do jej zwrotu. Podobnie w uzasadnieniu postanowienia z 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20 Sąd Najwyższy wskazał, że art. 411 pkt 4 k.c. normuje przypadki, gdy zobowiązanie istnieje i dochodzi do przedwczesnego świadczenia z tego zobowiązania, a zatem brak podstaw do twierdzenia, że spełniane świadczenie jest nienależne. Oznacza to, iż podstawa prawna świadczenia w chwili jego spełnienia nie budzi wątpliwości i następnie nie ulega zmianie. Przyjęta podstawa prawna stanowi punkt odniesienia dla oceny skuteczności spełnienia świadczenia i dlatego nie powinna być zmieniana następczo. Przyjęcie stanowiska przeciwnego prowadziłoby do niesymetrycznego rozliczenia stron w związku z nieważnością umowy i chroniłoby interes tylko jednej z nich. Wbrew zatem twierdzeniom skarżącego, trafnie przyjęły Sady orzekające, że wymienione przepisy nie znajdowały zastosowania w rozpoznawanej sprawie.

Odnosząc się do argumentacji skarżącego wskazującej na przyczynę kasacyjną nieważności postępowania ze względu na wydanie wyroku przez Sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym, należy podnieść, że w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. (zasada prawna), III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104) Sąd Najwyższy uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd

drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Jednocześnie jednak Sąd Najwyższy w powiększonym składzie ustalił, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia, wyjaśniając, że brak tego ograniczenia byłby niepożądany ze społecznego punktu widzenia i prowadziłby do nadwyrężenia powagi władzy sądowniczej oraz wizerunku sądownictwa. Oznacza to, że wydanie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID w okresie do 26 kwietnia 2023 r. włącznie, nie może stanowić samoistnej podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 20 marca 2024 r., II CSKP 2164/22 i z 21 czerwca 2024 r., II CSKP 718/23, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 28 lipca 2023 r., I CSK 4249/22).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1964 z późn. zm.).

(M.M.)

[a.ł]